

Pocztówki z Afryki w Pabianicach

Kartki wzbogaciły etnograficzne zbiory afrykańskie Muzeum Miasta Pabianic dzięki kolejnej darowiźnie Petera Majoka, który od 2007 roku systematycznie ofiarowuje na rzecz pabianickiego muzeum szereg ciekawych zabytków z Afryki. Pierwszymi darami były rzeźby królewskich przodków ludu Bamileke z Kamerunu oraz ceremonialna tykwa na wino palmowe ozdobiona misternymi opłotami z włókien roślinnych oraz czaszkami małpek i antylop. Kolejne dary, przysyłane do Pabianic z Niemiec, były pod względem muzealnym, jak i kulturowym równie cenne i niezwykle. Pośród przekazanych przez Majoka do muzeum eksponatów znalazły się rzeźby (w tym liczne fetysze), bransolety mosiężne, 43 fotografie z lat 1947 – 1958 z terenów dawnej Rodezji Północnej (obecnej Zambii), a także bardzo cenne maski rytualne, jak choćby przysłane w grudniu 2018 r. trzy maski z lat 40. XX w. ludu Dan i Yacouba z południowej Liberii, z regionu Man leżącego pomiędzy Wybrzeżem Kości Słoniowej i Gwineą (maska biegacza typu mano) oraz dwie maski z brodą z rafii zwane kakuungu, należące do ludu Yaka z Kongo, które wykorzystywane były podczas plemiennego rytuału mukando (prezentowane również na ekspozycji).

Peter Majok to pabianiczanie, który w 1987 r. wyemigrował do Niemiec, gdzie przebywa do dzisiaj, ale nigdy nie zapomniał o Pabianicach, w których się urodził i spędził kilkanaście lat swego młodego życia. Petera Majoka fascynuje kontynent afrykański, zwłaszcza dawna kultura tego ogromnego obszaru naszej planety. Zainteresowanie Afryką narodziło się w rodzinnym mieście, czyli w Pabianicach. Młody Majok zetknął się z egzotycznymi afrykańskimi zabytkami w miejscowym muzeum, które wielokrotnie eksponowało tego typu obiekty, pochodzące z własnej etnograficznej kolekcji. Do pabianickiego muzeum przedmioty obrazujące kulturę Afryki trafiły w 1947 r. dzięki sporemu przekazowi dra Witolda Eichlera, po powrocie darczyńcy z kilkuletniego pobytu w ówczesnej Rodezji Północnej (obecnej Zambii).

Majok wraz z upływem czasu pogłębiał swoją wiedzę dotyczącą Afryki i jej kultury, zajął się także kolekcjonowaniem afrykańskiej plastyki obrzędowej oraz dawnej ikonografii Czarnego Lądu, a część artefaktów z gromadzonego przez wiele lat zbioru przekazał Muzeum Miasta Pabianic. Ostatnią darowizną Petera Majoka były pocztówki z Afryki (XIX/XX w.), które do Pabianic trafiły w kwietniu 2019 r. Na podarowanych muzeum kartkach pocztowych uwieczniona jest codzienność dawnej Afryki Środkowej, a umieszczone na nich fotografie wykonywane były głównie na terenach kolonialnego Konga Belgijskiego i Francuskiego. Obok walorów estetycznych mają nieocenioną wartość poznawczą, są doskonałą ilustracją historii, kultury i obyczajowości tego kontynentu. Widzimy Afrykę poprzez obiektyw fotografów końca XIX i początków XX w., spoglądamy na ludzi, ich stroje, uzbrojenie, wioski, w których mieszkali i miejsca, które były im znane i bliskie. Widzimy świat, który już dawno przeminął, ale poprzez fotografię umieszczoną na pocztówce został udokumentowany i zachowany dla potomności.

Pocztówki prezentowane na wystawie Afryka na kartkach pocztowych XIX i XX w ze zbiorów Muzeum Miasta Pabianic przedstawiają m.in. portrety kobiet i mężczyzn z rodziny ludów Bantu (widzimy twarze z profilu i en face, a także sylwetki całych postaci), są także pozowane zdjęcia grupowe wojowników, wodzów, tancerzy, muzyków wraz z instrumentami muzycznymi, mieszkańców afrykańskich wiosek na terenie własnych zagrod w gronie współplemieńców, jak również z białymi misjonarzami czy urzędnikami kolonii belgijskiej czy francuskiej. Ciekawostką jest pocztówka przedstawiająca miejsce pochówku wodza ludu Bantandu i Madimba. Na pocztówkach znajdują się również przedstawienia afrykańskich rzeźb, zwłaszcza fetyszy charakterystycznych dla plemion Afryki Środkowej. Część pocztówek posiada opis fotografii umieszczony czasami na awersie lub na odwrocie kartki, często zdarza się, że znaczki pocztowe przyklejone są na stronie ikonicznej.

Większość prezentowanych pocztówek, oprócz informacji o wydawcy, nie posiada opisu dotyczącego prezentowanej fotografii.

Pomimo kruchości materiału, z którego są wykonane, braku odporności na światło, ogień, wodę, pleśń i uszkodzenia mechaniczne, a także z powodu upływu lat od czasu ich powstania czy perturbacji związanych z pocztową wędrówką, przekazywaniem ich z rąk do rąk, zarówno właściwych adresatów, jak i kolekcjonerów, większość z nich zachowała się w dobrym stanie. W trosce o utrzymanie takiego stanu na ekspozycji, oprócz kartek oryginalnych, pokazujemy w większości reprodukcje pocztówek przekazanych nam przez Petera Majoka. Z uwagi na dość długi okres prezentacji wystawy przedstawiamy pocztówki w formie najbardziej dla nich bezpiecznej, nie zmienia to jednak charakteru pocztówek, ponieważ nie ingerujemy w ich oryginalny wygląd i patynę czasu, zależy nam bowiem na wiernym oddaniu zarówno atmosfery dawnej Afryki, jak i na pokazaniu aktualnego wyglądu kartek.

Kurator, autor scenariusza i projektu aranżacji, teksty: Beata Borycka

Współpraca kuratorska, aranżacja i oprawa plastyczna, projekty druków: Aleksandra Walczak